

Správy

Konferencia „Škola a Veľká vojna“, Přerov

V dňoch 13. a 14. mája 2014 usporiadalo Múzeum Komenského v Přerove konferenciu s názvom Škola a Veľká vojna, ktorej témou bol dopad udalostí prvej svetovej vojny na dianie v školách a jej vplyv na každodenný život žiakov a učiteľov. Akcia sa uskutočnila pri príležitosti 100. výročia začiatku vojny. Viac ako tri desiatky účastníkov (18 konferenčných referátov) malo taktiež možnosť zúčastniť sa komentovanej prehliadky výstavného projektu přerovského múzea „Za cisára pána a jeho rodinu. Přerov na prahu 1. svetovej války.“

Problematikou školstva na slovenskom území počas prvej svetovej vojny sa autori venovali len okrajovo. Môžeme objaviť množstvo odborných článkov a statí, ktoré indikujú, že by sme sa v nich mohli niečo dozvedieť, opak je pravdou. Ako príklad môžeme uviesť jednu z posledných prác Jozefa Pšenáka (PŠENÁK, J. 2011. *Slovenská škola a pedagogika 20. storočia.*, s. 11-56), ktorý sa v kapitole *Slovenské školstvo a pedagogika 1901-1918* venuje hlavne analýze vtedajších platných uhorských školských zákonov.

Je to spôsobené tým, že rok 1918 je považovaný za významný medzník vo vývine slovenského školstva. Vo všeobecnosti väčšina odborných prác, aj keď to ich názov naznačuje, že by sa mohli venovať školstvu počas prvej svetovej vojny, rieši danú problematiku len do roku 1914, t. j. do obdobia vypuknutia prvej svetovej vojny a obdobie rokov 1914 – 1918 zostáva zväčša nepovšimnuté.

Sledovaná téma a obdobie poskytuje historikom školstva široké pole neprebádatej oblasti a aj z tohto dôvodu treba oceniť organizátorov konferencie v Přerove pri výbere témy konferencie.

Konferenciu otvorili Pavel Hamza, vedúci oddelenia kultúry a pamiatkovej starostlivosti Olomouckého kraja, Petr Hrbek, vedúci oddelenia školstva a mládeže magistrátu mesta Přerov a Radim Himmler, riaditeľ Múzea Komenského v Přerove.

Program konferencie bol rozdelený do viacerých tematických blokov. Stav školstva na Slovensku v období vojny, výrazne odlišný od situácie v českých krajinách, priblížili Jana Štulrajterová a Igor Marks, z Dubnického technologického inštitútu. Marta Konířová z přerovského múzea ozrejmila problematiku cenzúry učebníc a kníh v školských knižniciach. Jiří Pokorný z Univerzity Karlovy v Prahe zhodnotil úlohu Zemského ústredného spolku jednot učiteľských v rokoch 1914 – 1918

Príspevky v ďalších blokoch sa venovali všeobecným, ako aj konkrétnym témam vo vzťahu k určitému regiónu alebo škole. Jarmila Klímová a Helena Kovářová z Múzea Komenského v Přerove priblížili situáciu v školstve v Přerove a Drahotušku. Jitka Zezulová a Martina Šlancarová zo Státniho okresního archivu v Kroměříži sa zamerali na učiteľský ústav a gymnázium v Kroměříži. Situáciu v reálke v Jevíčku priblížil Lukáš F. Peluněk z Univerzity Palackého v Olomouci. Josef Márc z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem poukázal na osudy niektorých učiteľov a ich povojnovú reflexiu.

Referáty o vojnovom školstve v regiónoch autori zaradili do širšieho kontextu. Petr Juřák z Múzea Beskyd Frýdek-Místek sa zaoberal rozborom zápisov vojnových udalostí v školských kronikách Frýdecko-Místecka. Množstvo informácií sa účastníci dozvedeli od kolegov z Jihočeskej univerzity v Českých Budejoviciach: Miroslav Novotný pripravil prehľad národnostného rozdelenia miestnych stredných škôl, Věra Trníková sa venovala príprave budúcich učiteľov južných Čechách a Klára Novotná priblížila vzdelávacie aktivity dámskeho spolku Ludmila.

Bohuslav Rejzl z Kladna zoznámil účastníkov zo životom škôl v Klatovách, v česko-bavorskom pohraničí. Václav Zeman zo Státniho oblastního archivu v Děčíně sa venoval evanjelickému školstvu v okolí Děčína. Dalibor Státník zo Státniho okresního archivu v Mělníku pripravil a predstavil rozbor školských kroník o vojnovom školstve v Mělníku a okolí so zameraním na prejavy vynútenej lojality učiteľov.

Následky vojny pripomenula vo svojom referáte Jana Bartošová z Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Prahe, ktorá sa zamerala na osobnosť Marie Knížkové a jej vychovávateľskú činnosť sirôt legionárov.

Diskusia k jednotlivým príspevkom sa veľmi často zaoberala otázkou miery objektívnosti a vplyvu subjektívnych podmienok v oficiálnych a neoficiálnych dokumentoch a informáciách o situácii v školstve. Z diskusie taktiež vyplynulo, že v rámci témy „Škola a Veľká vojna“ zostáva veľké množstvo oblastí, ktoré by si zaslúžili hlbšie preskúmanie a zhodnotenie najmä z regionálneho hľadiska – napr. národnostné a súkromné školstvo, osudy učiteľov (nevojakov, príslušníkov rakúsko-uhorskej armády aj legionárov) a učiteľiek, úloha učiteľských organizácií.

Z príspevkov konferencii chystajú organizátori vydať do konca roka 2014 zborník.

Igor Marks